

ВІДГУК
офіційного опонента
кандидата філологічних наук, доцента
Пальчевської Олександри Святославівни
на кандидатську дисертацію Рослицької Мар'яни Василівни
«Прецедентне ім'я в політичному дискурсі:
формально-семантичні ознаки і соціопрагматичний потенціал
(на матеріалі промов президентів України, Польщі та Франції кін. XX –
поч. XXI ст.)»
на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук зі спеціальності
10.02.15 – загальне мовознавство. – 224 с.

Подана до захисту дисертація Рослицької Мар'яни Василівни «Прецедентне ім'я в політичному дискурсі: формально-семантичні ознаки і соціопрагматичний потенціал (на матеріалі промов президентів України, Польщі та Франції кін. XX – поч. XXI ст.)» є за своєю скерованістю дисертаційним дослідженням, що, як можна з повною вірогідністю стверджувати, посяде свою нішу у царині загального мовознавства. Роботу присвячено розгляду номінативних засобів української, польської та французької мов, що фіксують лінгвокультурологічні та дискурсивні вияви прецедентних феноменів в картинах світу зазначених мов.

Проблемам ономастики та особливостям різноаспектного функціонування її одиниць присвячено дослідження українських та закордонних вчених (Н.Д. Арутюнова, І.О. Воробйова, О. Есперсен, А.Д. Зверєв, І.І. Ковалик, Т.Ю. Ковалевська, М.Р. Мельник, М.В. Нікітін, Л.М. Пелепейченко, М.І. Толстой тощо). Прецедентні імена виокремлюють у науковому (С. Шепітько), художньому (Т. Кальченко, О. Марушкевич, Л. Меркотан, О. Найдюк), медійному (І. Богданова, Ю. Великорода, О. Ільченко, О. Рябініна, Н. Сунько, О. Халіман та ін.), рекламному (І. Заїка, Г. Чуланова та ін.) та релігійному (Н. Піддубна) дискурсах. Характеристика прецедентних одиниць у політичному дискурсі є об'єктом маргінальних досліджень порівняно нового лінгвістичного напрямку спрямованого на антропоцентричне дослідження мовних та мовленнєвих одиниць.

Вищезгадане підтверджує безсумнівну актуальність праці Мар'яни Василівни Рослицької, яка у своїх наукових пошуках зосередилась на комплексному вивченні прецедентно мотивованих власних імен в трьох мовах, встановленні системотвірних параметрів, загальних і специфічних лінгвокультурологічних, дискурсивних та мовних особливостей реалізації таких номінативних одиниць.

У фокусі її уваги перебувають прецедентні імена у текстах промов президентів України, Польщі та Франції (1991–2016 рр.), що й становить об'єкт дослідження, а предметом виступають їх змістові, формально-семантичні та соціопрагматичні ознаки.

Метою роботи є комплексне дослідження формально-семантичних ознак та соціопрагматичних властивостей прецедентних імен у політичних дискурсах українською, польською та французькою мовами. Поставлену мету досягнуто шляхом послідовного розв'язання восьми завдань, пов'язаних з описом прецедентних власних імен як лінгвістичного та міждисциплінарного явища (перше – друге завдання); дослідженням змістових характеристик та формально-семантичних показників (третє = четверте завдання); досліджено роль прецедентних імен у конструюванні ідентичностей адресанта та адресатів (сьоме завдання); укладено словник «Універсально- та національно-прецедентних імен в промовах президентів України, Польщі та Франції: 1991–2016 рр.».

Загальними методологічними принципами, що ними керується дослідниця, є антропоцентризм, системність та визнання ключової ролі мови у комунікативній та когнітивній діяльності людини. Конкретні методи та прийоми дослідження визначаються метою, завданнями та матеріалом дослідження і включають описовий метод, зіставний аналіз, техніки контент-аналізу, контекстний аналіз, лінгвопрагматичний метод, лінгвокультурний аналіз, дистрибутивний, компонентний та словотвірний аналізи.

Можна зазначити, що рецензована праця, по-перше, в цілому відповідає духові сучасних лінгвістичних досліджень, зокрема напрямкам

ономастики, політичної прагматики, лінгвокультурології та дискурсології, а, по-друге, сама авторка доклала максимальних зусиль, щоб аналіз матеріалу виглядав глибоким та науковим. Більше того, наукова праця видається такою, що має велику й цікаву перспективу розробки, адже на сьогодні дослідження, що проводяться у царині політичної лінгвістики є досить актуальними.

Окрім згаданих вище, хотілось би наголосити ще на декількох позитивних моментах праці:

а) розвиваючи традиції ономастичних досліджень дисертантка концентрується на новому, майже не охопленому українськими мовознавцями сегменті – прецедентних іменах; б) у роботі прецедентні досліджуються з точки зору трьох позицій: як лінгвокультурне утворення, психолінгвістичний феномен та дискурс політичного позиціонування (див. Розділи 3-4); в) у ній уперше здійснено аналіз з позиції загального мовознавства ключових прецедентних імен української, польської та французької мов у семантично-функціональному та дискурсивному аспектах г) у роботі органічно поєднано аналіз мовного матеріалу з дослідженням екстралінгвальних чинників, без яких неможливе саме існування такого лінгвокультурного стратуму як прецедентне ім'я; д) окрім безсумнівної актуальності в контексті мовознавчих розвідок робота є цінною практично в контексті розвитку методологічних засад викладання ономастики, соціолінгвістики та лінгвокраїнознавства обраних для дослідження країн.

Наукове дослідження чітко структуроване й складається зі вступу, чотирьох розділів, загальних висновків, списку використаної літератури (414 позицій) та додатків.

У вступі обґрунтовується вибір теми, її актуальність, наукова та практична новизна, методологічна база, формулюються мета й завдання дослідження, вказується ступінь апробованості отриманих результатів, мотивується структура роботи.

Перший розділ присвячено розгляду становлення та розвитку теорії прецедентних імен та визначенню авторського розуміння її ключових понять, а другий – аналізу онімного простору, каталогізації сфер-джерел та тематичних груп прецедентних імен, характеристиці їх як універсально- та національно-прецедентних знаків.

Враховуючи динаміку суспільно-політичних та культурологічних цінностей відображених у різних мовах, у третьому розділі здобувачка наукового ступеня фокусує увагу на аналізі номінативних варіантів, структурно-семантичних моделей, дериваційної продуктивності та семантичного варіювання прецедентних одиниць.

У четвертому розділі розкрито зумовлену соціальними та культурними чинниками роль цих одиниць як засобів впливу, маркерів ідеології та інструментів конструювання ідентичності.

Дослідження функції прецедентних імен у руслі теорії сугестивності є, на нашу думку, одним з кращих фрагментів роботи. Для цього схарактеризовано роль прецедентних імен у таких його техніках: творення вертикального контексту, аналогія, присвоєння словам нових значень, формування асоціативного чи контекстуального ряду однорідних явищ.

Позитивне враження складають додатки до дисертації п. Рослицької. Особливої уваги заслуговує словник «Універсально- та національно-прецедентні імена в промовах президентів України, Польщі та Франції: 1991–2016 рр.», який налічує 357 с. Висновки дисертації чіткі й логічні, такі, що впливають з основної частини дисертації та узагальнюють її основні концептуальні положення.

Автореферат повністю відбиває зміст дисертації, а також відповідає всім технічним вимогам, що висувуються до робіт такого типу.

Завершуючи огляд дисертації, хотілося б запросити дисертантку до дискусії, вказавши на деякі моменти, які, на наш погляд, потребують пояснень.

1. Дисертація є зразком поєднання логічних у такому випадку інтердисциплінарних підходів що свідчить про достатню наукову ерудицію авторки. Однак, окремі твердження авторки видаються дещо спірними та дискусійними. Наприклад, пункт 1.3. роботи «Категорійна база дослідження» за своєю сутністю є словником лінгвістичних термінів та почасти дублює інформацію приведену у попередніх параграфах. Можливо, було б варто виділити зазначений параграф у ще один додаток.

2. У параграфі 1.4. «Методологія аналізу» не досить чітко представлено комплексну авторську методику дослідження прецедентних імен, а лише приводяться загальновідомі факти про методи лінгвістичного аналізу. Варто було б поетапно розписати особливості самого дослідження та проілюструвати його конкретними прикладами.

3. У другому та третьому розділах, проводячи дискурсивно-прагматичний аналіз номінацій авторка робить це на основі текстів промов українських, польських та французьких письменників. Хотілося б звернути увагу на відсутність паспортизації конкретних ілюстративних фрагментів, адже це ускладнює читачу можливість сприйняття інформації.

4. Дуже часто досліджувані номінації приведено без контекстів уживання у промовах, що не дозволяє розпізнати їхню віднесеність до прецедентних імен. Наприклад, тематична група «Релігійні свята». *Різдво Христове, Великдень* (Л. Кравчук), *Великдень, Різдво Христове, Ханука* (В. Ющенко), *Різдво* (П. Порошенко); *Święto Zmartwychwstania Pańskie, Święto Wielkanocne, Dzień Męki Pańskiej, Wielki Piątek* (Б. Коморовський), *Święto Wielkanocne* (А. Дуда). (с. 100).

5. Хоча робота в технічному плані оформлена охайно, в ній трапляються орфографічні й стилістичні недогляди (с. 75, 88, 144 та ін.).

Висловлені зауваження не коригують позитивної оцінки роботи М.В. Рослицької. Робота є актуальною для загального мовознавства, соціолінгвістики, лінгвопрагматики, ономастики, дискурсології, інших мовознавчих та суміжних галузей. Незаперечним є теоретичне значення

роботи, яке полягає в можливості використання застосованої методики в інших ономастичних дослідженнях та розвідках з політичної лінгвістики. Її дисертація «Прецедентне ім'я в політичному дискурсі: формально-семантичні ознаки і соціопрагматичний потенціал (на матеріалі промов президентів України, Польщі та Франції кін. XX –поч. XXI ст.)» є завершеним, самостійним науковим дослідженням.

Основні положення дисертаційного дослідження достатньою мірою відображені в публікаціях її автора, а зміст автореферату є ідентичним дисертації. Враховуючи вищесказане, маємо підстави стверджувати, що вона відповідає вимогам до такого типу робіт, а її авторка Рослицька Мар'яна Василівна заслуговує присвоєння наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.15 – загальне мовознавство.

Офіційний опонент –

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри іноземних мов
та перекладознавства

Львівського державного університету

безпеки життєдіяльності

О.С. Пальчевська

Підпис кандидата філологічних наук, доцента кафедри іноземних мов та технічного перекладу Львівського державного університету безпеки життєдіяльності Пальчевської О.С. посвідчую

Вчений секретар університету,

кандидат філологічних наук,

доцент

Р.В. Лаврецький